

یادداشت

میراحمد رضا مشرف
تحلیلگر مسائل افغانستان

بگرام؛

میراث دردسرساز آمریکا برای منطقه

سخنان اخیر ترامپ در جریان سفر به لندن و پس از آن در کاخ سفید، در مورد قصد ایالات متحده برای بازپس گیری پایگاه نظامی بگرام افغانستان، جنجال و سر و صدای زیادی به پا کرده است، اما اینکه چرا رئیس جمهور آمریکا تا بدین حد به بازپس گیری پایگاه بگرام علاقه مندی و حساسیت نشان می دهد، می تواند به چند عامل مرتبط باشد؛ در وهله نخست ممکن است پای انگیزه‌های شخصی و به خصوص تعهد ترامپ در عمل به شعارها و وعده‌های انتخاباتی در میان باشد؛ چرا که این موضوع یکی از مسائلی بود که ترامپ در نخستین جلسه کابینه دوم خود بر آن تأکید کرد.

هزینه‌های سنگینی که آمریکا در پایگاه بگرام به مصرف رسانده و آن را به یکی از بزرگ‌ترین پایگاه‌های نظامی جهان تبدیل کرده است، می تواند انگیزه مهم دیگر این توجه باشد؛ کما اینکه ترامپ در سخنان اخیر خود از ظرفیت‌ها و کیفیت ساخت پایگاه تعریف و تمجید کرده است.

نزدیکی به چین و بهره‌گیری از این پایگاه برای رصد فعالیت‌های پکن، یکی از مسائلی بوده که همواره از سوی ترامپ مورد تأکید قرار گرفته است. در این میان رئیس جمهور آمریکا به نزدیکی این پایگاه به مرکز فعالیت‌های هسته‌ای پکن توجه خاص نشان می‌دهد که ظاهراً به میدان آزمایش قدیمی لوپ نوروکلنار در حدود ۲هزار کیلومتری مرز افغانستان اشاره دارد، جایی که نخستین آزمایش اتمی چین در آن انجام گرفت و در این اواخر نیز گزارش‌های ماهواره‌ای در مورد افزایش تحرکات در این محدوده به ثبت رسیده است.

در نهایت این احتمال نیز وجود دارد که در حاشیه توافق دوحه و یاحتی در بخش‌های سری ادعا شده برای این توافق، بحث‌هایی در رابطه با سر نوشت پایگاه بگرام مطرح شده باشد. ترامپ مدعی است بر اساس توافقی که او با طالبان انجام داده بود، این پایگاه همچنان در کنترل آمریکایی‌ها باقی می‌ماند. البته با توجه به ویژگی‌های شخصی ترامپ، این ادعا قابل تأیید و یا راستی آزمایی نیست.

با توجه به مجموع شرایط پیش آمده اکنون به نظر می‌رسد برای حل چالش میان طالبان و آمریکا بر سر بگرام، سه گزینه وجود دارد؛ نخست دستیابی به توافق از طریق مذاکره که با توجه به مواضع دو طرف و به خصوص طالبان، راه حلی غیرممکن و یا در حال حاضر دور از دسترس به نظر می‌رسد. استفاده از قوای نظامی و تهاجم دوباره آمریکا به افغانستان، احتمال دیگری است که حتی از میان صحبت‌های ترامپ هم قابل استخراج بود، اما از نظر بسیاری از مقامات آمریکایی این گزینه به معنای گرفتار شدن دوباره در باتلاق افغانستان و صرف هز ینه‌های هنگفت و احتمالاً بی‌فایده خواهد بود. در نهایت راه سوم یعنی استفاده از ظرفیت مخالفان داخلی برای اعمال فشار بیشتر به طالبان، محتمل‌ترین گزینه به شمار می‌آید، چنان که در روزهای اخیر شاهد تصویب قوانینی در کنگره برای حمایت بیشتر از جبهه‌های مخالف طالبان بوده‌ایم.

اما بازگشت آمریکا به بگرام می‌تواند برای همسایگان افغانستان نیز حساسیت برانگیز باشد. کاملاً روشن است که یکی از اهداف آمریکایی‌ها از بازگشت به بگرام، تحت نظر گرفتن فعالیت‌های کشورهایی مانند چین، ایران و روسیه است. در این میان جمهوری اسلامی ایران برای رویکرد اعلام شده از جانب طالبان در پرهیز از ایجاد چالش‌های امنیتی برای همسایگان اعتبار خاصی قائل شده است، اما در صورت هر گونه معامله طالبان با ترامپ بر سر بگرام، بدون شک این ویژگی مهم از میان رفته و زمینه چالش‌های جدیدی در روابط دو طرف ایجاد خواهد شد.

خبر

پزشکیان با اشاره به توانایی دانشمندان ایرانی برای ساخت فردو و نطنزها:

با اسنپ‌بک نمی‌توان جلو ما را گرفت

رئیس جمهوری در مراسم تجلیل از مدال آوران المپیاد ۲۰۲۵ با اشاره به آخرین تحولات در زمینه اجرای اسنپ‌بک، گفت: جلسه برگزار کرده‌اند تا اسنپ‌بک را برگردانند؛ راه‌ا می‌بندند؟ مغزها و اندیشه‌ها هستند که یاه‌پیدا می‌کنند یاه‌ می‌سازند. مسعود پزشکیان افزود: این توانایی را باید باور کرد. آنان نمی‌توانند جلو ما را بگیرند. نطنز و فردو را می‌توانند بزنند، غافل از اینکه این‌انسان‌ها هستند که نطنز و مهم‌تر از نطنز را می‌سازند و خواهند ساخت.

مسعود پزشکیان صبح شنبه ۲۹ شهریور ۱۴۰۴، در آیین تجلیل از مدال آوران المپیاد‌های علمی جهانی ۲۰۲۵، در بخشی از سخنانش با بیان اینکه به خود می‌بالیم که عزیزیان چون شما را در کشور داریم که قادرند با اقتدار در عرصه‌های جهانی حضور یافته و با افتخار از ایران دفاع کرده و پرچم جمهوری اسلامی را به اهتزاز درآورند، اظهار کرد: باور بنده این است و مکرر نیز اعلام کرده‌ام که ثروت واقعی کشور نه منابع نفت و گاز و معادن طلا، بلکه شما جوانان نخبه و خلاق کشور هستید.

کارشناسان از الزامات در مواجهه با فعال‌سازی سازوکار «اسنپ‌بک» می‌گویند

واکنش جدی ایران ضروری است

اسلامی دیگر هیچ دلیلی برای ادامه حضور در توافقی که یک‌طرفه نقض شده نمی‌بیند و همان گونه که رهبر معظم انقلاب بارها تأکید کرده‌اند ملت ایران در برابر زورگویی و بدعهدی غرب، عقب‌نشینی نخواهد کرد.

■ فعال‌سازی ماشه وجاهت حقوقی ندارد

اما در پی اقدام اخیر سه کشور اروپایی برای کلید زدن روند موسوم به «سازوکار ماشه»، قدس در گفت‌وگویی اختصاصی با دکتر سیدمحسن دهنوی، سخنگوی مجمع تشخیص مصلحت نظام و سرپرست مرکز رسانه و روابط عمومی این نهاد، نظر مجمع را درباره این تحرک ضدایرانی جویا شد. وی در این گفت‌وگو با تأکید بر غیرقانونی بودن اقدام غربی‌ها، اظهار کرد: از نظر ایران اساساً فعال‌سازی مکانیسم ماشه هیچ وجاهت حقوقی ندارد؛ چرا که طرف‌های مقابل به تعهدات خود عمل نکرده‌اند و اکنون به‌هیچ‌وجه امکان فعال کردن این سازوکار ندارند.

سرپرست مرکز رسانه و روابط عمومی مجمع تشخیص مصلحت‌نظام، معتقد است: این دیدگاه‌نه تنها موضع رسمی جمهوری اسلامی، بلکه نظر بسیاری از کارشناسان و دلسوزان

نظام نیز هست که بارها نسبت به سوءاستفاده غرب از مفاد برجام و قطعنامه ۲۲۳۱ هشدار داده‌اند.

سخنگوی مجمع تشخیص در ادامه خاطرنشان کرد: البته اگر موضع دقیق‌تر و جزئی‌تر را بخواهید، باید منتظر برگزاری جلسه مجمع تشخیص مصلحت نظام باشید. قطعاً پس از بررسی‌های تخصصی، موضع رسمی مجمع نیز به اطلاع مردم خواهد رسید.

■ واکنش جدی ایران ضروری است

اظهارات سخنگوی مجمع تشخیص مصلحت‌نظام بار دیگر بر این واقعیت تأکید دارد که اروپایی‌ها و آمریکا با بدعهدی‌های مستمر، عملاً صلاحیت استفاده از هیچ‌یک از مفاد برجام را ندارند و ایران متناسب با این عهدشکنی‌ها، راهبردهای بازدارنده و قاطعانه را در دستور کار خود دارد. در پی تلاش سه کشور اروپایی برای فعال‌سازی سازوکار بازگشت تحریم‌ها موسوم به «اسنپ‌بک»، نصرالله پژمان‌فر، رئیس کمیسیون اصل ۹۰ مجلس هم در گفت‌وگو با قدس بر واکنش قاطع و جدی جمهوری اسلامی ایران تأکید کرد و هشدار

گزارش تحلیلی درباره پاسخ به ۶ ابهام و پرسش مهم درباره اسنپ بک

ایران پساماشه

■ پ- گام‌های مقابله‌ای تهران

در مقابل توسل اروپا به مکانیسم ماشه به عنوان آخرین تیر در ترکش برای امتیازگیری، جمهوری اسلامی هم چندان دست بسته نیست و با پیش‌بینی چنین شرایطی، گزینه‌هایی برای رو کردن دارد. بسیاری از ناظران سیاسی تعلیق همکاری با آژانس اتمی را دم‌دست‌ترین گزینه تهران در پاسخ به گستاخی اروپا می‌دانند. البته بحث خروج از ان‌پی‌تی هم طبق شنیده‌ها یکی از گزینه‌های روزی می‌جلس است. از سویی در حال حاضر باید چرخش و تمرکز سیاست کشور به سمت داخل و انجام اصلاحات اقتصادی باشد تا تأثیر تحریم‌ها بر زندگی مردم کمتر شود. این تحریم‌ها از سال ۱۳۸۹ تا سال ۱۳۹۴ در کشور اجرا شده‌اند و قرار نیست در حوزه اقتصادی اتفاق عجیب جدیدی برای کشور رخ دهد، اما لازم است متناسب با وضعیت فعلی اصلاحات اقتصادی و حتی سیاسی مورد توجه جدی مقامات کشور قرار بگیرد. در همین چارچوب باید تا حدودی در رویکرد ایمان نسبت به شرایط بین‌المللی نیز بازبینی کنیم، در واقع با گسترش مناسبات با همسایگان و ایجاد یک بلوک مقاومتی به نوعی تنفس دیپلماتیک برای خودمان ایجاد کنیم، چین و روسیه اعلام کرده‌اند اسنپ‌بک را اجرا نمی‌کنند و این کمک بزرگی برای ما ست. همچنین ما می‌توانیم از ظرفیت کشورهایی چون برزیل و آفریقای جنوبی که عضو سازمان بریکس هستند در زمینه کاهش آثار تحریمی استفاده کنیم.

■ ت- تفاهم با آژانس چه می‌شود؟

همان گونه که گفته شد با وجود اقدام‌های خصمانه و حملات آمریکا و رژیم صهیونیستی و گام‌های اروپا برای فعال‌سازی مکانیسم ماشه، اما کشورمان با هدف ایجاد فضایی برای دیپلماسی اخیراً تفاهم‌نامه‌ای را با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به امضا رساند. بر اساس تفاهم مذکور قرار بر این بود تهران با نیت اعتمادسازی تا ۱۶ مهر ماه فهرست میزان ذخایر غنی‌سازی خود در تأسیسات موجود و همچنین مراکزی که هدف حمله قرار گرفته را در اختیار آژانس قرار داده و سپس گام‌های بعدی رایزنی‌ها ادامه داشته باشد. با وجود این اقدام مثبت جمهوری اسلامی اما ظاهراً اروپا به عنوان عامل فشار آمریکا و رژیم صهیونیستی به این هم قانع نبود و به سمت فعال‌سازی ماشه حرکت کرد. اکنون مشخص است چنین اتفاقی تفاهم با آژانس را هم در کما قرار داده و عملایی اثر و نباود می‌کند. بنا بر سخنان عراقچی امضای توافق ایران و آژانس که در قاهره انجام شد دارای شروطی بود که وضعیت و فریز اسنپ‌بک یکی از این موارد عنوان شد. به نظر می‌رسد با توجه به اقدام سه

داد: اقدام‌های طرف‌های غربی نمی‌تواند بدون پاسخ‌بماند. وی با بیان اینکه «با وجود خروج آمریکا از برجام و نقض تعهدات اروپایی‌ها، دولت فرصتی دوباره به این کشورها داد»، افزود: اعمال مکانیسم ماشه نشان داد واکنش جدی ایران ضروری است. این واکنش می‌تواند شامل خروج از معاهده ان‌پی‌تی یا اتخاذ مواضع بازدارنده دیگر باشد تا کاملاً به طرف‌های مقابل نشان دهیم که جریان همراهی ایران تأیک مرز مشخص است و بیش از آن قابل ادامه نخواهد بود.

وی در پاسخ به انتشار برخی شایعات درباره مذاکرات احتمالی مقامات ایرانی با استیو ویتکاف، نماینده آمریکا در نیویورک در هفته آینده، تصریح کرد: اگر تصمیمی در کشور گرفته شود، همه اجزای حاکمیت باید نسبت به آن همراه باشند. هر حرکت بدون هماهنگی، به نتیجه نخواهد رسید. مجلس بار دیگر بر جدیت ایران در مقابله با فشار یک‌جانبه غرب تأکید دارد و نشان می‌دهد تهران آماده اتخاذ تصمیم‌های راهبردی و بازدارنده است. این موضع همچنین پیامی آشکار به طرف‌های غربی است که هر گونه تلاش برای اعمال فشار بدون رعایت مصالح ملی ایران، با واکنش سریع و قاطع مواجه خواهد شد.

■ هماهنگی ملی و تقویت روابط منطقه‌ای

دکتر امیرعلی ابوالفتح، کارشناس مسائل بین‌الملل نیز با تأکید بر ضرورت هماهنگی کامل میان ارکان کشور در مواجهه با فعال‌سازی سازوکار «اسنپ‌بک»، اظهار کرد: باید مسئولان کشور با شورای عالی امنیت ملی هماهنگ تصمیم بگیرند. طرح‌ها و برنامه‌ها باید ابتدا در مجلس تصویب و سپس با هماهنگی مقامات ارشد اجرایی اجرا شود. وی درباره رفتار جمهوری اسلامی در دوره پس از فعال‌سازی اسنپ‌بک، گفت: ایران باید مشخص کند در پسا اسنپ‌بک چگونه با دوستان و همسایگان خود رفتار کرده و روابط تجاری و سیاسی را تنظیم کند. حتی با وجود تحریم‌های سازمان ملل، بسیاری از کشورها همکاری‌های خود با ایران را ادامه می‌دهند؛ چرا که تحریم‌ها عمدتاً محدود به حوزه‌های هسته‌ای و موشکی هستند و اقتصاد و فعالیت سیاسی ایران را به طور کامل محدود نمی‌کنند.

ابوالفتح اظهار کرد: نقش اصلی دستگاه دیپلماسی در این دوره، گسترش همکاری‌ها و تقویت روابط دوستانه با همسایگان است. این سیاست‌ها باید فارغ از تحریم‌های سازمان ملل دنبال شود؛ چرا که حفظ منافع ملی و امنیت منطقه‌ای جزو وظایف اصلی کشور است. سیاست‌های ایران باید متوازن و راهبردی باشد تا هم قدرت بازدارندگی حفظ شود و هم فرصت‌های همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی از دست نرود.

کشور اروپایی علیه ایران وضعیت ایران و آژانس نیز دستخوش تغییر قرار خواهد گرفت. بازگشت تحریم‌ها تفاهم ایران و آژانس را متوقف می‌کند.

■ ت- امکان ایجاد ابتکار برای خروج از بن‌بست وجود دارد؟

با رأی منفی شورای امنیت به قطعنامه اخیر عملاً فرایند اجرای اسنپ‌بک و بازگشت تحریم‌های ضدایرانی وارد مرحله اجرایی شده مگر اینکه تا پایان زمان باقیمانده (۶مهر) برای رسمیت یافتن آن راهکاری ایجاد و برای خروج از بن‌بست چاره‌ای اندیشیده شود، اتفاقی که با توجه به جدیت ایران و اروپا در عدم امتیازدهی و پیشبرد اهداف خود بسیار بعید به نظر می‌رسد. با وجود این موضع گیری چین و روسیه در قبال قطعنامه اخیر می‌تواند برگ برنده‌ای برای تهران تلقی شود. پکن و مسکو علناً اعلام کرده‌اند اقدام اروپا را غیرقانونی دانسته و به آن پایبند نخواهند بود. روسیه البته پیش‌تر با ارائه ابتکاری خواستار تعلیق ۶ ماهه فعال‌سازی مکانیسم ماشه از سوی اروپا در قبال همکاری ایران با آژانس شده بود اقدامی که میخائیل اولیانوف، نماینده مسکو در آژانس همچنان بر آن تأکید دارد. این مسئله در نشست شورای امنیت مورد اشاره نماینده چین واقع شد و گفت: باید به تلاش‌های ایران اعتراف کرده و تحریم‌ها برای یک دوره دیگر متوقف شود. رویکرد اخیر از تمایل دو متحد ایران برای گذر از این بن‌بست با راهکار دیپلماتیک حکایت دارد با این حال با توجه به زمان کم باقیمانده، به نتیجه رسیدن این نوع ماینجی‌گری‌ها را باید تقریباً بعید و منتفی دانست.

■ ج- خطر درگیری نظامی

در نهایت هر چند می‌توان پذیرفت به سبب تجربه گذشته ایران در دور زدن تحریم‌ها و عدم همکاری‌های جهانی با غرب در مقطع کنونی، مکانیسم ماشه جز تأثیر روانی در حوزه اقتصادی چندان تأثیرگذاری بر جمهوری اسلامی نخواهد داشت، با این حال از یکی از ابعاد مهم پساماشه به راحتی نمی‌توان گذشت. گام اروپا روند دیپلماتیک را به بن‌بست کشانده و تصور ایجاد ابتکاری برای گذر از این مرحله هم بسیار سخت است. چنین وضعیتی برای رژیم صهیونیستی احتمال فرصت خوبی برای خودنمایی و تکرار اقدام‌های تجاوزکارانه علیه جمهوری اسلامی فراهم می‌آرد. با این اوصاف فعال‌سازی ماشه را باید زمینه‌سازی اروپا برای گام‌های خصمانه دیگر که حتی می‌تواند اعطای مجوز و چراغ سبز برای حمله‌ای دیگر به ایران نیز باشد تعبیر کرد، بنابراین لازم است در این محیط حواسمان به این نیت پلید طرف مقابل که از هیچ راهی برای ضربه زدن به کشورمان خودداری نمی‌کند مباد.